

Paris den 8. Maj 1878

Min egen Älskade, Du innerligt älskliga dyra Minna!

Ack huru obeskrifligt snäll Du är då Du återigen sändt mig ett så långt, ett så innerligen varmt och kärleksfullt bref daterat den 29 April och hit anländt den 5te d.s om aftonen. Du kan ej föreställa Dig hvilken obeskrifligt säll njutning det är att få emottaga bref från Dig, från hemmet. Tack Du dyra för Ditt bref, men ändock mera tack för Din varma längtande kärlek och för Din plan att komma emot mig då jag hemkommer. O kunde det nu ske så visst kände Du åter Din Axels omfamning och kände huru varma, huru innerliga de kyssar äro hvilka nu i tankarna blott tryckas på Dina kära älskade läppar. O Minna, Minna --- Du älskade Minna! Den dag skall dock vara ljuf då jag åter får vara med Dig. Jag vet ej huru det kännes så underligt, alldeles såsom vi skulle varit skiljda från hvarann en mycket längre tid än halfann månad; kanske dertill verkar den långa hundramila vägen också med alla de bestyr man tänker sig komma att ha innan åter den kära hembygdens himmel hvälver sin herrliga blå kupol och de klara sjöarnas lekfulla böljor. Ack vet Du här borta har jag mången stund tänkt hvad jag så ofta sagt derhemma åt dessa lösa menniskor som endast längta att komma utrikes: res först i Finland, sedan i främmande land. Wi hafva ett land, hvarest det sköna finnes öfverallt. Wi resa hit för att se det sköna; detta se vi ock, men skilnaden är - fri natur och konstgjord natur. T. ex. här i Paris är ett riktigt stadslif med luften fylld af damb då solen skinat en half dag och gatorna öfverfyllda af tö ? då det regnat en half timme; t.o.m. en äkta fullblodig Parisare kan ej finna sig nöjd härmed (d.v.s. Paris med alla sina utmärkta muséer m.m.) oakadt honom står tillbuds promenaderna vackra och tätlöfvade, han vill ha något mera något fritt. Han reser derfor ut till St Cloud eller Versailles. Parken i Versailles förtjusar honom men han känner sig förtjusad af parken i Trianon och detta blott därför att träden här får växa fria, icke efter trädgårdsmästarekonstens regler. Du anmärker väl här att jag nu pratar mycket ensidigt. Men vet Du min Älskling att för den som önskar och älskar ett fridsamt och stilla hemlif för honom skall dock Finland alltid vara ett guldland i den vägen. - Den 29de April förmodar Du att jag skall dröja ännu 4 à 5 veckor borta, men tro ej att Du så länge får vara mig qvitt; åhnej -, skada blott att jag ej ännu säga bestämt, hvilken dag jag lemna Paris. Omkring den 14de eller den 15de kommer det att ske men hem torde jag komma först 8 à 9 dagar sednare. Allt detta beror uppå huru och när jag hunnit med expositionen och att någotsånär bese allt der går ej fort ty der finnes så ofantligt mycket saker och allt borde man se. Hvad jag dock med temmelig likgiltighet gått förbi är de förfärliga fruntimmers klädningarna m.m. samt en ryslig massa alla slags väfnader och tapisseri arbeten. Kyllä niitä täällä kestää. En klädning är der som är rakt bara drift. Mycket elegant spetstyll består den utaf, utbjef (?) och mycket rikt med

spetsar etc. hvilket jag ej så noga kan specificera, det roliga består deruti att längs släpet som är 1 ½ aln långt en hel legion småkryp klifver upp på den sköna. Här är torndyflar m.fl. skaldjur, - gröna och bruna 1 à 2 tums långa maskar, hvilket allt en svärm sparfvar, gröningar, kanariefåglar och domherrar slagit sig på att äta. Djuren äro torra och uppstoppade samt pryda hela baksidan af skjörteln ända upp till midjan. Sådant är modet, skada blott att många ej rå med att bestå sig dylika plagg ty det hela ser temligen dyr ut. Att fransmännen veta ställa så till att verdens rika slippa sina penningar det ser man t.ex. i glasvaror, hvaraf här finnes enorma quantiteter ifrån den enkla gröna flaskan till den fint slipade kristallglas vasen. Något utomordentligt i den vägen är en glasruta hvilken med $\frac{3}{4}$ tums tjocklek har rectangel yta vars ena sida är 10 aln och den andra 8, - det är ofantligt. Bland glasartiklar som se storartade ut må jag nämna en utomordentlighet. En barrier eller gallerverk 1 aln högt och omkr. 9 à 10 alnar i diameter allt af skönt slipadt glas i inhägnar en blomparterr från vars mitt en präktig slipad glaskupol af omkr. 3 alnars diameter höjer sig hojtande på 6 st. vackra pelare af omkr. 3 ½ al.s längd. På kupolen ligger en försilfrad kula uppå hvilken en 2 al. hög viktoriasstaty (= segergudinna) balanserar på ena fotens tåspetsar. Hela denna tillställning är så utmärkt vacker då dagen bryter mot alla glasens fasetter, att man ovillkorligen tycker det hela vara af det renaste vatten. En annan besynnerlig utställning är här också förutom allt annat och detta är prinsen af Wales indiska skänker. Man kan knappt tänka sig en brokigare samling. Här finnes allt möjligt, - sablar af alla möjliga former, knifvar, uråldriga skjutvapen, väskor, lådor, skrin, sadlar, rockar, kaftaner, bärstolar, afguda bilder m.m., allt utstyrt med mycket mycket diamanter och andra ädla stenar samt guld och silfver. Af hela samlingen ser man huru lågt de ännu i Indien stå under Europeisk kultur. I samma rum hvarest prinsens utställning är har Sèvres porslinsfabrik sin utställning och den är värd all heder; det är verkligen vackert detta berömda seversporlin. Deras vaser och urnor äro visst icke så kolossala som t.ex. Japans eller Kinas, men de äro i dess ställe utomordentligt smakfulla med sina konstnärligt utförda målningar. Ett har jag emot porslinsfabrikationen och det är att de ej hålla sig inom det område hvartill råmaterialet hänvisar. Så t.ex. är det bestämt svårt att vilja af porslin (sten) framställa vexter och djur. Djuren kunna nu vara hvad de äro, men då man ser ett träd, blommor och gräs af sten så visst kännes det något förmätet. Att det franska porslinet öfverträffar det engelska derom torde ej tvifvel vara; återigen de engelska maskinerna och åkdonen intaga onekligen det första rummet i verden. Men en af de nationer vi lärt oss med en axelryckning af viss betydelse omnämna är Japan. Wi ha tyckt att allt som är deras smak icke är vår smak; men här stå vi med munnen öppen och se förbluffade ut ty om vi pro 1mo betrakta de franska och japanesiska väfnaderna och broderierna så känna vi oss särdeles angenämt öfveraskade af att finna de Japanska utfärda med synnerlig konstfärdighet och sjelfva stylen lätt och ledig samt renare, friskare än den effect

sökande franska; likaså porslinet, meublementet, - detta sednare har dock en främmande egendomlighet. Något som fäster synnerligen stor uppmärksamhet är enslags urnor, vaser och skolar samt skrin och askar utställda af Japan. Jag vet ej om de äro emaljeradt jern eller koppar, eller om de är någon skild metall. De äro till färgen grå och äro makalöst vackra och konstnärligt utförda. Wid den stora prisbelöningen kommer otvifvelaktigt detta land i främsta rummet, ty det är något ungt, friskt och uppgående som röjer sig här. Uti den franska utställningen som är af alla den rikligaste, är ju allt möjligt fint och elegant utfört. Men jag kan ej underlåta nedtysta min tanke att draga paralleler emellan detta folk - bedömt efter smaksinnet - och det gamla romerska kort före eller vid dess förfall. Likasom romarnes smak urartade till utsväfningar och lättsinne, då de stodo på höjden af den tidens makt och bildning, - likaså tyckes mig nu den franska vara angripen af en betänkelig sjukdom. Klarast ser jag detta af de utställda utmärkt målade taflorna och bildfloderna. Gå blott igenom den franska afdelningen och den amerikanska eller Italienska eller danska eller sveitsiska och du skall finna att jämförd med hvilket land som helst utmärker sig den franska genom sina ämnen som visserligen äro fria, men - för mycket. På tal om taflor kan jag ej låta bli att nämna att det lilla Danemark ej utställt många taflor, - kanske 40 à 50 - men målade så utomordentligt skönt att det är afundsvärdt. Italienarna äro de bästa bildhuggare och ornamentskärare. I fråga om finess i utförandet af trädornamentik ha alla land utom Italia mycket att lära af Kineser och Japaneser. Nog vidgas blicken betydligt af en sådan utställning som denna och säkerligen lär man sig mycket af en utländsk resa om man ock ej genast tycker sig ha blifvit bättre. Åtminstone har man den nyttan att se - "huru andra brukar", och det är ju mycket nog. De japanesare man ser här tyckas vara snillrika och kloke män och ynglingar. Af bronsarbeten intager onekligen Frankrike hedersplatsen. De hafva de raraste arbeten af denna metall, utförda på ett sätt som vittnar om skicklighet och konstnärlighet.

- I dag är en annan dag - den 10de - jag kände mig så trött i förgår att det var omöjligt fortsätta. Nu just kommen från utställningen kan jag ej underlåta omnämna en rolighet som höll på skaffa mig polis i nacken. I går kom jag öfver en utställning orgelpipor af tenn, men orkade ej då göra några annotationer. I akt och mening att i dag morgon göra det riktigt grundligt gick jag dit och hade just börjat och medhunnit tre fyra stycken då en man kom och frågade om jag gjorde någon förteckning öfver namnen. Efter att ha fått ett jakande svar gick han par steg, vände om och sade något strunt hvilket jag ej trodde vara för mig. Då hans ord ej hjälpte kom han närmare och fattade i min arm hvaraf följden blef att jag snäste till honom. Jag förstod nu att han ej ville låta mig få förteckning öfver namnen, men fortsatte icke dess mindre med mitt göra, då kom han mig i armen åter och gjorde det begripligt att om monsieur ej ville låta bli att skriva utan gå bort så skulle han ropa polis. Skrif då på eder plåt "ne touchez et ne

regardez pas”, han såg föbluffad ut och fick därtill en skrattsalva af dem som samlat sig kring oss. Jag trodde först att detta skratt gällde mig, men lugnades då mannen blef blek af förargelse. Eftersom vinsten nu synbarligen var på min sida ansåg jag bäst att gå, ty hade han börjat parlera, så vete vår herre huru jag med mina få franska fraser redt mig. I morgon vill jag försöka få Ahrenberg med mig ty han tyckes riktigt njuta af att få munhuggas med franska poliserna, - och se hvad deraf månne blifva. Det der är just det vanliga; de vilja eller låtsa vilja låta en se och veta, men - äls vaan.

-Eftersom jag idag har hunnit gå genom nästan alla de ställen som ännu äro färdiga eller tillåtna att beses så har jag äfven beslutat mig för att resa härifrån tisdag den 14de med aftontåget och kommer således följande dag eller den 15de till Cöln, såvida intet oförutsett inträffar. Huru jag sedan reser det är ej ännu klart för mig och beror af de upplysningar man i Köln möjligen lemna mig. Att resan dock går öfver Berlin och P-burg det är säkert. I P-burg torde jag dröja par dygn för att litet se de viktigaste ställen. Du ser således att det ännu ej är godt att veta när man kan vänta mig hem; men var öfvertygad om att jag derom ännu skall lemna bestämda underrättelser då sådant ske kan. Och nu min egen lilla älskade Minna tager jag Dig i famnen och håller så innerligt af Dig, Du älskade lilla min blifvande hustru, jag öfverhöljer Dig med de varmaste kyssar, jag smeker Dig, - Du är min, min egen Minna. Hälsa innerligt våra kära älskade Föräldrar och våra systrar och bröder. Detta är troligen eller säkert t.o.m. det sista bref Du får af mig från Paris. I morgon skall jag gå till Aspelius på f.m. och på aftonen till grande nouvel opera för att se den mycket be...

Kirje katkeaa tähän. Loppua ei ole löytynyt. Mitä Bror Axel oli siis menossa katsomaan illalla? Ensin oletin, että kyse olisi Meyerbeerin oopperasta Robert Paholainen, ”den mycket berömda Robert le Diable”, kuten hän kirjoitti 19.4. (”På stora operan ges Robert Diable och det måste jag också gå engång.”)

Netistä löytyneen oopperasivuston www.artlyriquefr.fr avulla löytyi kuitenkin oikea vastaus:

11.5.1878 Palais Garnierissa esitettiin Meyerbeerin viimeinen ooppera Afrikatar (L'africaine). Se oli saanut ensi-iltansa 28.4.1865, vuosi Meyerbeerin kuoleman jälkeen ja siitä oli tullut samanlainen menestys kuin Meyerbeerin aikaisemmista oopperoista. Bertha Meurmanin kirjeissä hän mainitaan sekä Robert Paholainen että Hugonotit ja erityisesti jälkimmäiseen Bertha oli äärimmäisen ihastunut.

Ehkä Bror Axel oli Berthalta kuullut Robert Paholaisesta ja sen vuoksi halunnut nähdä sen Pariisissa? Robert Paholainen esitettiin Palais Garnierissa 5.4., jolloin suomalaisseurue oli aamulla saapunut Pariisiin ja sitten 22.4., jolloin Bror Axel

oli ollut kävelemässä Jardin des Plantesissa ruotsalaisen seurueen kanssa. 8.5. ohjelmistossa oli Hugenotit, mutta sitäköön Bror Axel ei nähnyt, vaan kirjoitti kotiin tultuaan alkuosan ylläolevaan pitkään kirjeeseen Minnalle. Loput hän kirjoitti 10.5. ja lähti siis seuraavana iltana oopperaan.

Oikeastaan Afrikattaren nimeksi piti tulla Vasco da Gama, mutta Meyerbeerin toivomusta ei toteutettu oopperan tullessa ensi-iltaan, vaan se nimettiin toisen naispääosan esittäjän Selikan mukaan Afrikattareksi - väärin perustein, sillä oopperan tarinassa Selika on kotoisin Intiasta.

6.5. Bror Axel oli nähnyt Hugon näytelmän Ernani (Hernani), jossa Sarah Bernhardt esitti naispääosan.